02/07/2020

Νικηφόρος Β΄ Φωκάς

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Ο Νικηφόρος Β΄ Φωκάς (912 – 11 Δεκεμβρίου 969) ήταν Βυζαντινός αυτοκράτορας από το 963 έως το 969. Τα λαμπρά στρατιωτικά κατορθώματά του συνέβαλαν στην αναζωπύρωση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας κατά τη διάρκεια του 10ου αιώνα.

Ο Νικηφόρος Φωκάς καταγόταν από τη μεγάλη στρατιωτική οικογένεια των Φωκάδων της Καππαδοκίας. Ακολούθησε και ο ίδιος στρατιωτική σταδιοδρομία και τιμήθηκε με τον τίτλο του μαγίστρου. Το 960, με την ιδιότητα του δομέστικου των σχολών της Ανατολής, ο μετέπειτα αυτοκράτορας ανέλαβε επικεφαλής της εκστρατείας για την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Σαρακηνούς (Άραβες). Συγκέντρωσε το βυζαντινό στρατό στα Φύγελα της Μ. Ασίας, κατέπλευσε στον κόλπο του Αλμυρού και άρχισε τις επιχειρήσεις εναντίον του αραβικού στρατού. Στρατοπέδευσε κοντά στο Χάνδακα (σημ. Ηράκλειο), την πρωτεύουσα της Κρήτης, επιχειρώντας ταυτόχρονα επιθέσεις εναντίον των τειχών και εξορμήσεις στο εσωτερικό, για να υποτάξει ολόκληρο το νησί. Ύστερα από εννέα μήνες

δραματικής πολιορκίας, το Μάρτιο του 961, κατέλαβε το Χάνδακα και επανέφερε την Κρήτη στους κόλπους της βυζαντινής αυτοκρατορίας για τα επόμενα 250 χρόνια. Μέρος από τα λάφυρα παραχώρησε στο φίλο του Αθανάσιο Αθωνίτη, ο οποίος τον είχε ακολουθήσει στην εκστρατεία της Κρήτης, για να ιδρύσει τη Μονή Μεγίστης Λαύρας στο Άγιον Όρος.

Πριν από την αναχώρησή του, ο Φωκάς οργάνωσε διοικητικά, στρατιωτικά και θρησκευτικά το νησί (αφήνοντας μάλιστα για τη θρησκευτική στήριξη, αναμόρφωση και τον επανεκχριστιανισμό του νησιού, τον εκ του Πολεμονιακού Πόντου καταγόμενο Άγιο Νίκωνα τον "Μετανοείτε") και άφησε αξιόλογη φρουρά για την προστασία του από νέες αραβικές επιδρομές. Επιχείρησε μάλιστα τη μεταφορά της πρωτεύουσας σε άλλο σημείο και για το σκοπό αυτό οχύρωσε ένα λόφο νότια του Χάνδακα, όπου έχτισε το φρούριο Τέμενος. Ωστόσο, η νέα πρωτεύουσα δεν κατάφερε να επιβληθεί, με αποτέλεσμα ο Χάνδακας να αναβιώσει και να γίνει έπειτα από λίγο το διοικητικό και εκκλησιαστικό κέντρο της Κρήτης. Κατά την επιστροφή στην Κωνσταντινούπολη, τελέστηκε θρίαμβος ενώπιον του αυτοκράτορα Ρωμανού Β' και μεγάλου πλήθους.

Αυτοκράτορας
Μετά το θάνατο του αυτοκράτορα Ρωμανού Β', η χήρα του Θεοφανώ κάλεσε το Νικηφόρο στην πρωτεύουσα, έχοντας πρόθεση να του ζητήσει προστασία για τα παιδιά της και την ίδια. Με την άφιξή του στην Πόλη, και μπροστά στην απαστράπτουσα ομορφιά της Θεοφανούς, φαίνεται ότι την ερωτεύτηκε ειλικρινά και ξέχασε τους προηγούμενους όρκους του. Όμως, τα αισθήματα δεν ήταν αμοιβαία. Η αυτοκράτειρα, παρ' όλα αυτά, με χαρά δέχτηκε το γάμο που της πρότεινε ο Νικηφόρος, διότι προστάτευε σε μεγάλο βαθμό τα οικογενειακά και προσωπικά της συμφέροντα, με προστάτη έναν αδέκαστο και αφοσιωμένο στρατιώτη. Έτσι, ο Νικηφόρος Φωκάς παντρεύτηκε την Θεοφανώ και τον Αύγουστο του 963 στέφθηκε αυτοκράτορας στο ναό της Αγίας Σοφίας από τον πατριάρχη Πολύευκτο.

Βασική κατεύθυνση της πολιτικής του υπήρξε η συνέχιση των αγώνων εναντίον των Αράβων στην Ανατολή, τους οποίους είχε εγκαινιάσει με επιτυχία σε όλα τα επίπεδα. Απομάκρυνε τους Άραβες από την Κιλικία, ανακατέλαβε την Κύπρο και προσάρτησε μεγάλο μέρος της Συρίας, προχωρώντας έως την Τρίπολη. Παράλληλα, έδειξε ενδιαφέρον για την περιφρούρηση των βυζαντινών συμφερόντων στις επαρχίες της Νότιας Ιταλίας και της Σικελίας. Επιβεβαίωσε έτσι τη βυζαντινή κυριαρχία στη Μεσόγειο και εκτίναξε τα σύνορα της αυτοκρατορίας έως πέρα από τον ποταμό Ευφράτη. Με ανάλογη ευαισθησία αντιμετώπισε και τα προβλήματα στα βόρεια σύνορα της αυτοκρατορίας,

επιχειρώντας σύντομη εκστρατεία κατά μήκος των βυζαντινο-βουλγαρικών συνόρων και καταλαμβάνοντας χωρίς δυσκολίες όλα τα σημαντικά φρούρια.

Ωστόσο, η συνεχής πολεμική δραστηριότητα των Βυζαντινών για μια ολόκληρη εξαετία (963-969) είχε κουράσει το βυζαντινό στρατό και είχε προκαλέσει τη δυσφορία του λαού από τις επαχθείς φορολογικές επιβαρύνσεις.

Δολοφονία του Νικηφόρου Φωκά
Ο ανιψιός του Φωκά Ιωάννης Τσιμισκής εκμεταλλεύτηκε τη δυσφορία αυτή, συνεργάστηκε με την αυτοκράτειρα Θεοφανώ και οργάνωσε συνωμοσία για την εκθρόνιση του, η οποία και συντελέστηκε με τη δολοφονία του αυτοκράτορα τη νύχτα της 10ης Δεκεμβρίου του 969. Δολοφονήθηκε με απεχθή τρόπο, την ώρα που κοιμόταν (σαν στρατιωτικός κοιμόταν στο δάπεδο του δωματίου, μια συνήθεια που παρ’ ολίγο να του έσωζε τη ζωή) από συνεργάτες του Ιωάννη.

Τα μέλη της συνωμοσίας είχαν ορίσει την 10η Δεκεμβρίου ως την ημέρα εκτέλεσης του σχεδίου τους για την δολοφονία του αυτοκράτορα. Νωρίς το απόγευμα της ίδιας ημέρας η Θεοφανώ (από τους πρωτεργάτες της συνωμοσίας) είχε βοηθήσει στην είσοδο των υπολοίπων μελών κρυφά στο παλάτι ντύνοντας τους με γυναικεία ρούχα, κάτω από τα όποια έκρυβαν τα φονικά τους όπλα. Ο Ιωάννης Τσιμισκής, ο όποιος είχε ηγετικό ρολό σε αυτήν την συνωμοσία, για να μην κινήσει υποψίες βρισκόταν στο Πέραν. Ωστόσο οι ενέργειες αυτές δεν πέρασαν απαρατήρητες και έφτασαν στα αυτιά του Νικηφόρου. Αυτός ανήσυχος έστειλε τον Μιχαήλ, έναν από τους πιο έμπιστους ευνούχους του, όπως πίστευε, για να ερευνήσει το παλάτι. Αυτός όμως απ ότι φαίνεται είχε ταχθεί με το μέρος της Θεοφανούς και έτσι δεν ανέφερε τίποτα το ασυνήθιστο στον αυτοκράτορα. Τη νύχτα αυτή, όπως αναφέρεται από τον Λέοντα τον Διάκονο, μια τρομερή χιονοθύελλα είχε ξεσπάσει στην Πόλη. Οι συνεργάτες του Τσιμισκή φοβόντουσαν μήπως δεν κατάφερνε να διασχίσει εγκαίρως τον φουρτουνιασμένο Κεράτιο κόλπο καθώς επέβαινε σε μικρή βάρκα και δεν είχε δάδα αναμμένη, ώστε να μην γίνει αντιληπτός από τους φρουρούς των τειχών. Τελικά λίγο πριν τα μεσάνυχτα βρέθηκε και αυτός στο παλάτι, έτοιμος για δράση.

Ο αυτοκράτορας, ανυποψίαστος για τα γεγονότα που διαδραματίζονταν δίπλα του, είχε ξαπλώσει στο πάτωμα, συνήθεια που είχε αποκτήσει όσο καιρό ήταν στρατιωτικός, σε μια γωνία του αυτοκρατορικού δωματίου. Την προκαθορισμένη ώρα οι συνωμότες οδηγημένοι από κάποιον έμπιστο του αυτοκράτορα βρέθηκαν στην κάμαρά του. Όταν είδαν το αυτοκρατορικό κρεβάτι άδειο τους κυρίευσε τρόμος και πανικός γιατί πίστευαν ότι η συνωμοσία τους είχε αποκαλυφθεί και οι αυτοκρατορικοί σωματοφύλακες τους είχαν στήσει παγίδα για να τους συλλάβουν την ώρα που θα εκτελούσαν την αποτρόπαια ενέργειά τους. Τελικά τη λύση την

έδωσε πάλι ο έμπιστος του Φωκά που τους είχε οδηγήσει ως εδώ, δείχνοντας τους την σκοτεινή γωνία του δωματίου που κοιμόταν ο Νικηφόρος. Τότε ο ταξίαρχος Λέων Βαλάντης τράβηξε το ξίφος του και κατάφερε ένα δυνατό κτύπημα στον αυτοκράτορα με σκοπό να τον αποκεφαλίσει. Την στιγμή αυτή φαίνεται να ξύπνησε ο Νικηφόρος και στην απεγνωσμένη του προσπάθεια να ξεφύγει, χτυπήθηκε στο πρόσωπο από το σπαθί του ταξίαρχου αλλά δεν σκοτώθηκε. Στην τραγική κατάσταση που βρισκόταν, τυφλωμένος απ τα αίματα, ανήμπορος να αντιδράσει και εγκαταλελειμμένος από όλους, έστρεψε τις τελευταίες του ελπίδες στην Παναγία που τόσο ευλαβούταν. Τελικά άφησε την τελευταία του πνοή με το όνομα της Παναγίας στα χείλη του. Οι αυτοκρατορικοί φρουροί θορυβημένοι από τον φασαρία μπήκαν στην καμάρα. Όταν αντίκρισαν το ακέφαλο σώμα του Νικηφόρου μέσα σε μια λίμνη αίματος κατάλαβαν ότι είχαν φτάσει πολύ αργά.

Στο μεταξύ λίγες στιγμές μετά την δολοφονία, άνθρωποι του Ιωάννη Τσιμισκή ξεχύθηκαν στους δρόμους της βασιλεύουσας φωνάζοντας «Ιωάννης, Αύγουστος και Βασιλεύς των Ρωμαίων». Η παγωμένη ατμόσφαιρα που επικρατούσε στην Πόλη από την στυγερή δολοφονία του αυτοκράτορα συνέβαλε στην αδράνεια των πολιτών να αντισταθούν στην ενθρόνιση του πρωτεργάτη της συνωμοσίας Ιωάννη Τσιμισκή. Το σώμα του Νικηφόρου πετάχτηκε από το παράθυρο του δωματίου και έμεινε εκεί παραπεταμένο για την υπόλοιπη ημέρα. Μόλις βράδιασε, κάποιοι από τους υπηρέτες που είχαν παραμείνει πιστοί, πήραν το σώμα του και το μετέφεραν μέσα από τους άδειους δρόμους της Πόλης στο νεκροταφείο των βασιλέων στην εκκλησία των Αγίων Απόστολων και το έβαλαν σε μαρμάρινη σαρκοφάγο. Χαρακτηριστικό γεγονός είναι, όπως φαίνεται από τα λεγόμενα του Λέοντος του Διακόνου, ότι επίσημα δεν έγινε κηδεία του πρώην αυτοκράτορα. Αυτό το φρικιαστικό τέλος επιφύλαξε η μοίρα για τον Νικηφόρο Β΄ Φωκά, τον γενναίο στρατηγό, τον ευσεβή χριστιανό αλλά και τον προδομένο αυτοκράτορα. Πάνω στον τάφο του ήταν χαραγμένη η εξής επιγραφή: «Τους νίκησε όλους εκτός από μια γυναίκα».
Πηγή: wikipedia.org